

SAMRÅDSSAMMANSTÄLLNING

Viktiga vattenfrågor i Bottenvikens vattendistrikt

Översikt över väsentliga frågor inför arbetet
med förvaltningsplan 2021-2027

Utgiven av:	Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt
Diarienummer:	537-1230-2019
Utgivningsår:	2020
Författare:	Bottenvikens vattendistrikt
Omslagsbild:	Erika Filppa
Upplaga:	Endast digital utgåva

1 Förord

Vattenfrågor berör i stort sett alla delar av samhället och det är många aktörer som behöver delta för att arbetet ska bli framgångsrikt. Kommuner, myndigheter, verksamhetsutövare, intresseorganisationer med flera har alla en viktig roll att fylla. Bra dialog och samverkan är därför en förutsättning för ett framgångsrikt vattenarbete.

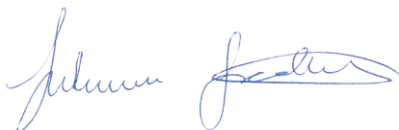
Vattenmyndigheterna samordnar och driver arbetet för bättre vatten i hela Sverige tillsammans med andra aktörer. För att underlätta samverkan ska vattenmyndigheterna ge möjlighet för berörda att lämna synpunkter på viktiga underlag och förslag som vi tar fram. Det gör vi bland annat genom att ordna formella samråd inför viktiga beslut.

Under perioden 2 maj – 1 november 2019 har Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt haft samråd om **Viktiga vattenfrågor i Bottenvikens vattendistrikt - inför arbetet med förvaltningsplan 2021–2027**. Syftet har varit att stämna av med berörda om vi har identifierat de viktigaste frågorna för att få till en bra förvaltning av våra vattenresurser.

Vi har fått in många genomarbetade och konstruktiva synpunkter under samrådet. Merparten av samrådsinstanserna tycker att vi har fångat upp de viktigaste frågorna i samrådsdokumentet, men några instanser pekar ut frågor som de anser saknas. Sammantaget har Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt fått in ett bra underlag att gå vidare med i arbetet inför kommande åtgärdsprogram och förvaltningsplan.

Vi tackar alla som har deltagit och hoppas på ett stort engagemang och god dialog även i fortsättningen!

Luleå, 2020-02-14
Johanna Söderasp

2 Innehållsförteckning

Innehåll

1	Förord	2
2	Innehållsförteckning	3
3	Sammanställning av synpunkter från samråd om Viktiga vattenfrågor i Bottenvikens vattendistrikt	4
3.1	Sammanfattning	4
3.2	Bakgrund	4
3.3	Deltagande i samrådet	4
3.4	Inkomna samrådssynpunkter och hur de har beaktats	5
3.4.1	Har Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt fångat upp de viktigaste vattenfrågorna i samrådshandlingen?	6
3.4.2	Vilka hinder ser ni i arbetet med vattenfrågor? Vilka lösningar ser ni?	7
3.4.2.1	Resurser och kompetens	7
3.4.2.2	Bristande stöd och vägledning	9
3.4.2.3	Behov av reviderad lagstiftning	10
3.4.2.4	Behov av samverkan och kommunikation	11
3.4.2.5	Bättre kunskapsunderlag och övervakning	11
3.4.3	Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor? Vilka behöver samverka och om vad?	12
3.4.3.1	Samverkan som saknas idag	13
3.4.3.2	Förbättrad samverkan mellan nationella myndigheter och länsstyrelser	14
3.4.3.3	Lokal samverkan	15
3.4.4	Hur kan kommande åtgärdsprogram förbättras för att vara mer användbart i ert arbete?	16
3.4.4.1	Övergripande synpunkter	16
3.4.4.2	Regionalt anpassade åtgärdsprogram	17
3.4.5	Övriga synpunkter om vattenförvaltning?	18
3.4.5.1	Vattenkraft och kraftigt modifierade vatten	19
3.4.5.2	Databasen VISS	20
3.4.5.3	Klimatförändringar	21
3.4.5.4	Vattenförsörjning och grundvatten	22
4	Bilaga 1 Instanser som har svarat	24

3 Sammanställning av synpunkter från samråd om Viktiga vattenfrågor i Bottenvikens vattendistrikt

3.1 Sammanfattning

Samrådet om **Viktiga vattenfrågor i Bottenvikens vattendistrikt** pågick från 2 maj till 1 november 2019. I samrådsdokumentet beskrevs frågor, utmaningar och förutsättningar som vi bedömt är viktiga för att förvaltningen av sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten ska fungera på ett bra sätt. Syftet med samrådet har varit att ta reda på om vi har fångat upp de viktigaste frågorna, om vi har missat något eller om någon fråga borde få lägre prioritering.

Under samrådet har alla som är intresserade haft möjlighet att framföra sina synpunkter. Vattenmyndigheten har fått in skriftliga svar från 51 instanser: 21 nationella myndigheter, 2 länsstyrelser, 15 kommuner och kommunala bolag, 4 vattenorganisationer och 9 övriga instanser. I denna sammanställning redovisar vi övergripande de synpunkter som kommit in, och hur vi tar med oss dem i vårt fortsatta arbete.

3.2 Bakgrund

Vattendelegationen ska senast i december 2021 besluta om en reviderad förvaltningsplan för Bottenvikens vattendistrikt. Senast två år före den period som förvaltningsplanen avser, ska Vattenmyndigheten upprätta en ”preliminär översikt över väsentliga frågor som rör vattenförvaltningen”.¹ Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt genomförde detta samråd under perioden 2 maj – 1 november 2019. Rubriken på samrådsdokumentet var **Viktiga vattenfrågor i Bottenvikens vattendistrikt – Översikt över väsentliga frågor inför arbetet med förvaltningsplan 2021–2027**.

Samrådet kungjordes den 2 maj 2019 i nio dagstidningar inom vattendistriktet. Information om samrådet har spridits via vattenmyndigheternas nyhetsbrev, vattenmyndigheternas webbplats och på möten där berörda aktörer deltagit. Information och länk till samrådsmaterialet skickades också ut via e-post till samtliga kommuner och länsstyrelser i vattendistriktet samt en rad bransch- och intresseorganisationer, nationella myndigheter, vattenråd, departement, med flera.

Samrådsdokumentet har funnits tillgängligt i digital form på vattenmyndigheternas webbplats under hela samrådsperioden och hos samtliga länsstyrelser och kommuner i distriktet.

3.3 Deltagande i samrådet

Samrådssynpunkter har kunnat lämnas via e-post och vanlig post. Inga samrådsmöten har anordnats.

Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt har fått svar från 51 instanser (bilaga 1, **Instanser som har svarat**).

¹ I enlighet med 5 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen (VFF).

Samrådssvar har kommit in från:

- 21 nationella myndigheter
- 2 (av 2) länsstyrelser
- 15 (av 25) kommuner och kommunala bolag
- 4 vattenorganisationer (vattenråd med flera)
- 9 övriga instanser (bransch- och intresseorganisationer med flera)

Bilaga 1 innehåller en förteckning över alla aktörer som har lämnat skriftliga svar på samrådet. Samtliga svar finns diarieförda hos Länsstyrelsen i Norrbotten. Vill du ta del av de svar som har kommit in kan du begära ut dem från vårt diarium (diarienummer: 537-1230-2019).

3.4 Inkomna samrådssynpunkter och hur de har beaktats

Vattenmyndigheten har i denna samrådsredogörelse sammanställt de synpunkter som kommit in. Baserat på det huvudsakliga syftet med samrådet hade Vattenmyndigheten angett nedanstående frågor som vi särskilt ville ha svar på under samrådet:

- Har Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt fångat upp de viktigaste vattenfrågorna i samrådshandlingen? Saknas det någon viktig fråga? Eller är det något som borde prioriteras om?
- Vilka hinder ser ni i arbetet med vattenfrågor? Vilka lösningar ser ni?
- Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor? Vilka behöver samverka och om vad?
- Hur kan kommande åtgärdsprogram förbättras för att vara mer användbart i ert arbete? Finns det exempelvis delar som behöver förtydligas, i så fall hur? Borde åtgärdsprogrammet vara ännu mer regionalt anpassat än vad det är idag?
- Övriga synpunkter om vattenförvaltning?

De synpunkter som kommit in redovisas övergripande under rubriken för respektive fråga. Vattenmyndigheten har också kort kommenterat de inkomna synpunkterna.

Vi vill understryka att samrådssammanställningen inte redovisar alla synpunkter som kommit in. I första hand sammanfattar Vattenmyndigheten ofta återkommande synpunkter eller de som betonats extra mycket. Alla inkomna synpunkter har dock lästs igenom, sorterats och vidarebefordrats till berörda arbetsgrupper och/eller personer inom vattenmyndigheterna. Många av de viktiga frågor som Vattenmyndigheten lyft i samrådsdokumentet, och många av de synpunkter som kommit in, är sådant som Vattenmyndigheten inte har direkt rådighet över. Den typen av frågor tar vi istället med oss i det vidare arbetet genom dialog med berörda myndigheter och andra organisationer.

3.4.1 Har Vattenmyndigheten i Bottenvikens vattendistrikt fångat upp de viktigaste vattenfrågorna i samrådshandlingen?

En klar majoritet (mer än 80 %) av samrådsinstanserna tycker att Vattenmyndigheten har fångat upp de viktigaste vattenfrågorna i samrådsdokumentet. Några instanser konstaterar att frågorna är beskrivna på en övergripande nivå och är ganska självklara, men att det finns många ytterligare frågor som kommer upp på genomförandenivå.

En handfull samrådsinstanser anser att de viktigaste frågorna inte finns med. Svensk vattenkraftförening (SVAF), Sveriges hembygdsförbund och Vattenhistoriskt nätverk saknar beskrivningar av arbetet kopplat till kraftigt modifierade vatten (KMV). De pekar på förändringar i lagstiftningen som trädde i kraft 1 januari 2019, som bland annat tydliggör att vattenmyndigheterna ska (tidigare ”kan”) tillämpa undantag i de fall förutsättningarna är uppfyllda. Vattenhistoriskt nätverk lyfter att de saknar frågor kopplade till vattenlandskapets kulturarv och beskrivningar av hur dessa värden vägs in i vattenmyndigheternas arbete.

Kemikalieinspektionen anser att arbetet med miljömålet giftfrimiljö och dess etappmål hör till de viktigaste frågorna. Kemikalieinspektionen förutsätter att Vattenmyndigheten i Bottenviken arbetar med giftfrimiljömålet som en prioriterad fråga.

Flera samrådsinstanser, däribland Skogsstyrelsen och Norra Skogsägarna, uttrycker en önskan om ökat fokus på skogsbrukets påverkan på vatten. Ett flertal samrådsinstanser, däribland Länsstyrelsen i Västerbottens län, Lantmäteriet och Umeå kommun ser ett behov av att uppmärksamma möjliga konflikter mellan exploateringsområden och vattenmiljö.

LRF Norrbotten samt LRF Västerbotten efterfrågar ett större fokus på areella näringars behov av vatten. Både vattenråd och kommuner anser att samrådshandlingen även ska hantera utmaningar med främmande arter och mikroplaster. Transportstyrelsen i sin tur pekar på att frågan om omgivnings- och undervattensbuller inte ska glömmas bort. I övrigt efterfrågas större fokus på läkemedelsrester, diffusa utsläpp från näringar samt utsläpp från enskilda avlopp.

Skellefteå kommun konstaterar att en av de prioriterade frågorna är läckage av metaller från gruvverksamhet, men anser att näringsrika sjöar är ett större miljöproblem då det finns fler än 60 sjöar med höga totalfosforhalter (över 23 µg/l) i kommunen. Skellefteå kommun efterlyser konkreta exempel för utmaningarna med fysisk påverkan genom sänkta och igenväxande sjöar och för kustområden med bryggor, pirar och muddringar. Kommunen efterlyser även tydlighet vad gäller påverkan på vattendrag från vattenkraft, flottning, vägtrummor och dammar som medför vandringshinder för vattenlevande organismer.

Kommentar

Vattenmyndigheten instämmer i att arbetet med KMV och normsättning är prioriterat. Inom ramen för det regeringsuppdrag som vattenmyndigheterna fick i 2017 års regleringsbrev har vattenmyndigheterna sett över om det finns fler vattenförekomster där förutsättningar för att förklara som KMV eller tillämpa undantag i form av tidsfrist eller mindre stränga krav är uppfyllda. Arbetet inom regeringsuppdraget går in i den ordinarie verksamheten och kommer bland annat att återspeglas i de förslag till miljö kvalitetsnormer som tas fram under 2020 för

att samrådas tillsammans med förvaltningsplan och åtgärdsprogram. Arbetet med att peka ut KMV påverkade av vattenkraft kommer därefter att fortgå under nästa förvaltningscykel, med den prioritetsordning som den Nationella planen (NAP) föreskriver.

Vattenmyndigheten håller också med om att kulturmiljövärden måste vägas in i vattenförvaltningsarbetet, bland annat vid planering och genomförande av åtgärder. Detta är också något som betonas i formuleringen av flera av åtgärderna Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016–2021, bland annat de åtgärder som handlar om att skapa fria vandringsvägar för fisk.

Bottenvikens vattendistrikt kännetecknas av vidsträckta skogar och vattendrag. Detta betyder i förlängningen att skogsbruket och vattenkraften har en stor del i den påverkan som sker på vattnet. Denna påverkan kommer självfallet vara representerad i distriktets förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för 2021–2027.

Övergödning är en prioriterad fråga inom vattenförvaltningen. Det finns ett nytt underlag och åtgärdsförslag för fysisk påverkan i kustvatten av sjöfart och båtliv, som kommer att lyftas.

Vattenmyndigheten konstaterar att många av samrådsinstanserna är överens om vilka de viktigaste frågorna är på en övergripande nivå. Flera av frågorna har funnits med sedan den första förvaltningscykeln. Även om de fortfarande kvarstår som viktiga frågor att arbeta med, har de i många delar förbättrats. Nya samverkansformer har utvecklats, kunskapsunderlagen har kompletterats, fler möjligheter till finansiering av fysiska åtgärder har kommit till.

3.4.2 Vilka hinder ser ni i arbetet med vattenfrågor? Vilka lösningar ser ni?

Vattenmyndigheten bedömer att samrådsinstanserna i stor utsträckning instämmer i bilden av vilka de största hindren är för att vattenförbättrande åtgärder ska kunna genomföras. Många instanser har konkretiserat och preciserat utmaningarna ur sitt perspektiv och utifrån sina förutsättningar. Nedan redovisas några av synpunkterna, sorterade efter fem huvudrubriker: Resurser och kompetens, Bristande stöd och vägledning, Behov av reviderad lagstiftning, Behov av samverkan och kommunikation och Bättre kunskapsunderlag och övervakning.

3.4.2.1 Resurser och kompetens

Många samrådsinstanser anger resursbrist, både ekonomisk och kompetensmässig, som ett hinder för åtgärdsarbetet. Sveriges kommuner och regioner (SKR) och flera kommuner efterfrågar mer statlig finansiering för att kunna genomföra åtgärder i nödvändig utsträckning.

Vännäs kommun bedömer att ekonomiska hjälpmedel och bidrag för föreningar som ska ta fram vattenskyddsområden och vattendomar saknas. Malå kommun konstaterar att avsaknad av både ekonomiska och personella resurser gör det svårt att prioritera vattenfrågorna i kommunen.

Många av samrådsinstanserna anser att ekonomiska förutsättningar har en kraftig påverkan på möjligheter till förbättringsåtgärder och återställning av påverkade vatten. Länsstyrelsen i Västerbotten bekräftar att resurser för genomförande av åtgärder har ökat

de sista åren genom bland annat satsningar på lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och övergödning. Länsstyrelsen i Västerbotten föreslår även lösningar som konkreta utbildningar för användning av information i VISS, men även att öka kunskap om hur de olika kvalitetsfaktorerna är uppbyggda och bedömda, samt tolkning och tillämpning av åtgärdsförslag.

Flera kommuner, bland andra Skellefteå kommun och Kalix kommun, konstaterar att det saknas politisk förankring, förståelse och prioritering av vattenmiljöfrågorna. Även Pajala kommun påtalar denna problematik och konstaterar att det saknas ett kontinuerligt och effektivt arbete med vattenfrågorna i kommunen. Pajala kommun anser även att balansering mellan ett gott näringsliv kontra miljöfrågor kan vara svår att få ihop i glesbygd när motstående intressen uppstår.

Statens geotekniska institut (SGI) påtalar att det kan saknas hållbara och kostnadseffektiva tekniska åtgärdslösningar och att det behövs incitament för att skapa nya innovativa lösningar. De anser även att det kan finnas hinder för tester av nya lovande lösningar. Förslag på lösning skulle kunna vara tillfälliga tillstånd eller villkor för de som vill använda innovationer i sitt åtgärdsarbete.

Flera kommuner delar åsikten att en del av lösningen är en kunskapsuppbyggnad i den egna organisationen. Älvsbyns kommun lyfter nödvändigheten att samverka med andra kommuner eftersom mindre kommuner inte kan täcka upp alla nödvändiga kompetenser själva.

Länsstyrelsen i Västerbotten ser även att arbetet med att samordna åtgärdsarbetet avrinningsområdesvis behöver förstärkas. De satsningar som har gjorts på åtgärdssamordnare inom avrinningsområden med övergödningssproblem anser Länsstyrelsen i Västerbotten är en intressant satsning, som kan breddas till att omfatta fler avrinningsområden och fler typer av åtgärder som behöver genomföras för att nå miljökvalitetsnormerna och miljömålen. Länsstyrelsen i Västerbotten menar att lokala åtgärdssamordnare kan ge berörda aktörer ökad kunskap, stöd i planering och prioritering av åtgärder samt stöd i att söka bidrag för åtgärder.

Skogsstyrelsen pekar på att förfarandet kring finansiella ansökningar för åtgärder för vatten kan utgöra en tröskel. En lösning skulle vara att erbjuda aktörer hjälp att söka EU-medel eller andra typer av ekonomiska stöd. Erbjudande om kunskap i form av konkreta exempel och detaljerade förevisningar med material som beskriver vad som gjorts och vad åtgärden har lett till, är en annan lösning som Skogsstyrelsen tror kan vara ett sätt att komma framåt.

Boliden efterfrågar mer kompetens rörande miljöeffekter och samhällsekonomiska avvägningar samt kompetens och data som rör havs- och kustvatten. Sveriges geologiska undersökningar (SGU) konstaterar att åtgärdsfinansiering för grundvatten saknas och att kunskapsunderskott på nationell nivå kan leda till osäkra bedömningar.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) bedömer att en ökad åtgärdstakt kräver tydligare prioritering, finansiering och delaktighet. SMHI är av åsikten att samverkan över administrativa gränser krävs för att identifiera åtgärder med störst nytta och lägst kostnad. En lösning skulle kunna vara att samverkande kommuner utvecklar en fördelningsmodell för finansiering av åtgärder, där kommunerna tillsammans bekostar åtgärder som ger nytta i flera kommuner.

Kommentar

Vattenmyndigheten tar till sig synpunkterna och vill lyfta att vi ställer oss positiva till olika typer av mellankommunal samverkan för att arbeta med vattenfrågor och dela kompetenser. Vattenmyndigheten instämmer också i att mer resurser behöver tillföras på alla nivåer i systemet för att förvaltningen av våra vatten ska fungera fullt ut och åtgärdstakten öka. Det är också slutsatser som Vattenförvaltningsutredningen drar i sitt betänkande En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66).

Det är samtidigt viktigt att peka på flera initiativ som har tagits under senare år för att förstärka både förvaltnings- och åtgärdsarbetet för en bättre vattenmiljö. Exempel på detta är förstärkningar till länsstyrelsernas arbete med vattenskydd, olika satsningar på åtgärder mot övergödning, och den nya lagstiftningen om moderna miljövillkor för vattenkraftsverksamheter med tillhörande förstärkt finansiering av både åtgärds- och förvaltningsarbetet.

För att öka kompetensen kring VISS, går det att ta del av VISS-centrums olika utbildningar. Via webbplatsen finns även inspelade utbildningar som går att titta på. Vid frågor kring uttag och tolkning av data i VISS kan även vattenmyndigheterna vara ett stöd.

3.4.2.2 Bristande stöd och vägledning

Flera kommuner lyfter bristen på vägledning som en av de viktigaste orsakerna till att de kommunala åtgärderna inte har skett i den takt som var önskvärt enligt vattendirektivet. Malå kommun efterlyser bättre vägledning från centrala myndigheter kring hur tillsyn av miljöfarliga verksamheter som påverkar vatten ska bedrivas. Skellefteå kommun ser även att interna dokument behöver upprättas. Exempelvis styrdokument som övergripande tar upp arbetet med vattenförvaltning i kommunen, men även andra styrdokument som tydligt lyfter fram vattenmiljöfrågorna.

Flera kommuner, däribland Vännäs kommun, önskar att aktörernas roller förtydligas för att ansvarsfrågan mellan tillsynsmyndigheter och kommunen ska vara klara.

Uppfattningen är att det lätt blir otydligt vem som har uppdraget att genomföra en åtgärd. Kemikalieinspektionen är också en av samrådsinstanser som upplever att rollerna är otydliga inom vattenförvaltning. De ser även en brist på kunskapsöverföring och samarbete mellan berörda myndigheter.

Länsstyrelsen i Västerbottens län efterlyser kompetensutveckling och bättre vägledning för tillämpning av miljökvalitetsnormerna i tillsynsarbetet. Länsstyrelsen i Västerbottens län anser även att det behövs vägledning för: tillämpning av normerna i provningar, tydliga processer för hantering av undantag eller mindre stränga krav, uppföljning av normer och framtagande av bakgrundhalter.

Länsstyrelsen i Norrbottens län ser ett behov av en nationell vägledning för recipientkontroll och utformning av kontrollprogram. Argumentet är att underlätta för tillsynsmyndigheter i arbetet med tillsyn, analys och kartläggning samt bidra med tydlighet för verksamhetsutövaren om vilka krav och förväntningar som finns på aktörer.

Kommentar

Vattenmyndigheten konstaterar att de synpunkter som kommit in rörande behov av mer vägledning stämmer väl överens med den bild vi har fått tidigare, från inte

minst kommuner. Det gällande åtgärdsprogrammet 2016-2021 för Bottenvikens vattendistrikt innehåller också flera åtgärder till nationella, vägledande myndigheter och till länsstyrelserna som rör vägledning om tillämpning av miljökvalitetsnormer i olika avseenden. Vattenmyndigheten kommer att se över behovet av kompletteringar, förtydliganden och justeringar av dessa åtgärder i det kommande arbetet med att ta fram förslag till åtgärdsprogram för förvaltningscykeln 2021-2027, i dialog med berörda myndigheter.

3.4.2.3 Behov av reviderad lagstiftning

I samrådsdokumentet lyfte Vattenmyndigheten att ett hinder i vattenarbetet är att det med nuvarande lagstiftning inte är möjligt att ställa de krav i planprocessen som skulle behövas för att säkra att miljökvalitetsnormerna följs.

Flera aktörer, bland andra Kammarkollegiet och Skellefteå kraft, nämner oklarhet kring rättslig status hos NAP. Kammarkollegiet anser att dålig anpassning till EU-rätten ger problem när frågor ska avgöras på lokal nivå. En föreslagen lösning är att EU-rätten kan betonas starkare hos myndigheter och domstolar, vilket skulle leda till ökade förutsättningar att uppnå målen. Skellefteå kraft upplever en ovilja att avkräva en tydligare styrning från beslutsfattare för att klara de svåra avvägningar som behöver göras mellan olika nyttor. Skellefteå kraft menar även att det är viktigt att göra avvägningar i konflikter mellan Natura 2000 och målen från Energiöverenskommelsen samt NAP, för att myndigheterna ska ha rätt grund för sina beslut i nästa skede.

Kammarkollegiet anser att miljöbalken i sig är ett hinder. Detta på grund av att balken är gammal och praxis har blivit omfattande. De pekar även på miljöbalkens möjlighet för en verksamhet att få ”evighetstillstånd” med omfattande rättskraft som ett problem. Tydliga klargöranden behövs för att åtgärdsmyndigheterna ska kunna förhålla sig till småskalig vattenkraft.

Boverket konstaterar att problem med kopplingen mellan plan- och bygglagen (PBL) och miljökvalitetsnormer identifierades redan i PBL-kommitténs slutbetänkande Får jag lov? (SOU 2005:77). I slutbetänkandet föreslogs en översyn av behovet av ändrad reglering, och Boverket anser att det är angeläget att en sådan översyn kommer till stånd. Även SKR lyfter att en utredning av plan- och bygglagens koppling till miljökvalitetsnormerna för vatten behöver göras samt att det är angeläget att Sverige engagerar sig i EU-kommissionens nuvarande översyn av direktivet.

Kommentar

Vattenmyndigheten konstaterar att samrådsinstanserna i stor utsträckning instämmer i den bedömning vi har gjort och redovisar i samrådsmaterialet.

Frågan om avvägning mellan Natura 2000 och NAP är prioriterad och i dialog med andra myndigheter har de fem vattenmyndigheterna belyst behovet av vägledning. HaV kommer med en vägledning som är planerad under våren 2020. Vattenmyndigheten kommer att ge länsstyrelserna i uppdrag att se över gynnsam bevarandestatus och påverkan på MKN under hösten 2020, för de vattenkraftverk som ska till prövning 2022-2024 enligt NAP.

VISS kommer att kvalitetssäkras inför beslut 2021 och vattenförekomsterna har reviderats sen förra vattenförvaltningscykeln. Vi ser också att olika mål kan komma i konflikt och att dessa behöver avvägas med bra underlag som grund.

3.4.2.4 Behov av samverkan och kommunikation

Många av samrådsinstanserna pekar på att bristande samverkan, både internt inom organisationen och med andra aktörer, kan utgöra ett hinder i arbetet med vattenfrågor. Flera instanser, bland andra Älvsbyns kommun och SMHI anser att samverkan mellan flera kommuner krävs för att öka åtgärdstakten.

Älvsbyns kommun anser att det största hindret för en mindre kommun är resurser. Utan ekonomiskt stöd ser kommunen inte hur det är praktiskt möjligt att efterleva de krav som kommer att ställas. En lösning som Älvsbyns kommun föreslår är bättre samverkan mellan närliggande kommuner. Älvsbyns kommun anser att miljöövervakning från verksamhetsutövare kan bidra till samverkan och därför ha en stor roll för att öka åtgärdstakten.

Sveriges fiskevattenägareförbund anser att det föreligger ett behov av att informera tjänstemän på de vattenförvaltande myndigheterna om hur den svenska fiskerättsliga plattformen är utformad, hur existerande förvaltningsformer för enskild fiskerätt fungerar i inlandsvatten och om villkoren för den fiskerinäring som bedrivs med stöd av enskild fiskerätt.

Gränsälvskommisionen efterlyser en finsk språkversion av vattenförvaltnings dokumenten. Haparanda stad ser Torne älvs grafiskt stora område som ett hinder och upplever att älven är mer undersökt från de finska myndigheterna än av de svenska.

Bristande samverkan och samordning mellan myndigheter anses också vara ett hinder för åtgärdsarbetet, liksom bristande samverkan på lokal nivå. Se vidare under [3.4.3 Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor?](#)

Kommentar

Vattenmyndigheten känner väl igen samrådsinstansernas beskrivningar av hur viktigt det är att ha en tydlig ansvarsfördelning och fungerande dialog och samverkan både internt och med andra aktörer. När det gäller kommunernas samverkan internt har vi sett många exempel på att en samordnande resurs (vattenstrateg/vattensamordnare) ger ett stort lyft i vattenarbetet. Vi ser positivt på om mindre kommuner som inte har möjlighet att avsätta resurser för en vattensamordnare, kan gå ihop med närliggande kommuner och hitta gemensamma lösningar.

Torne älv är en fråga som berör respektive lands vattenförvaltning. Vattenmyndigheten tar med synpunkten i vidare dialog med andra myndigheter och med regeringskansliet.

Se vidare kommentarer under avsnitt [3.4.3 Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor? Vilka behöver samverka och om vad?](#)

3.4.2.5 Bättre kunskapsunderlag och övervakning

Många instanser pekar på att miljöövervakningen behöver förbättras och att ansvarsfrågor kopplat till övervakningen behöver redas ut. Bland annat lyfter

Jordbruksverket behovet av förbättrad övervakning avseende organiska miljöföroreningar och växtskyddsmedel.

Flera kommuner menar att det behöver förtydligas vilket ansvar kommunerna har för miljöövervakningen och hur den ska finansieras. Några instanser, bland annat Hembygdsförbundet och Bodens kommun, önskar att generella och bristfälliga kunskapsunderlag behöver utvecklas. Lantmäteriet lyfter risken för fragmentering när områden är stora och spänner över en mängd aktörer, processer och kunskapsunderlag.

Vattenhistoriskt nätverk menar att kunskapsunderlagen för miljövärden, sociala värden och verksamheter som omfattas av miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen, utom storskalig vattenkraft och vattendragens ekologiska värden, måste kompletteras.

SGU anser att kunskapsunderlag avseende grundvatten behöver förbättras för att möjliggöra säkrare klassningar och bedömningar av åtgärdsbehov.

Flera instanser lyfter också vikten av att data tillgängliggörs så att de kommer till användning fullt ut. Bland andra Länsstyrelsen i Västerbottens län lyfter att Bottenvikens och Bottenhavets vattendistrikt saknar viss biologisk-, kemisk- och hydromorfologiskdata som underlag för att bedöma tillståndet i vattenförekomster.

Kommentar

Vattenmyndigheten konstaterar att samrådsinstanserna i stor utsträckning instämmer i vår bedömning av behoven av utveckling när det gäller övervakning och dataförsörjning. Det finns fortsatt ett stort behov av att förbättra kunskapsunderlagen inom flera områden, bland annat miljögifter, grundvatten och kulturmiljövärden kopplade till vattenmiljöer.

Vattenmyndigheterna har bland annat adresserat behovet av bättre kunskapsunderlag om vattenanknutna kulturmiljöer i åtgärd nummer 20 riktad till Riksantikvarieämbetet i Åtgärdsprogram 2009–2015: ”Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna behöver ta fram underlag för vilka vattenmiljöer och vattenanläggningar som har särskilt stort kulturmiljövärde i, eller i anslutning till, befintliga vattenförekomster där det behöver vidtas åtgärder i syfte att uppnå god ekologisk status eller god kemisk status”.

När det gäller dataförsörjning samverkar vattenmyndigheterna med datavärdsbeställare och datavärdar och lyfter de behov som finns inom vattenförvaltning. Vattenmyndigheten deltar också i ett samarbetsprojekt med HaV, SGU och Naturvårdsverket som syftar till att få rätt övervakning på rätt plats.

3.4.3 Vilken samverkan och dialog anser ni behövs i arbetet med vattenfrågor? Vilka behöver samverka och om vad?

Samrådssvaren ger en tydlig bild av att samverkan mellan aktörer på många olika nivåer är avgörande för att arbetet med vattenfrågor ska fungera. I flera fall har det begärts ökad samverkan över kommungränser och även över landsgränser.

3.4.3.1 Samverkan som saknas idag

Vattenmyndigheten frågade specifikt om samrådsinstanserna anser att det är några viktiga aktörer som saknas i dagens samverkansarbete inom vattenförvaltningen. Sveriges hembygdsförbund och Vattenhistoriskt nätverk lyfter att miljöorganisationer med fokus på vattenlandskapets kulturarv, sociala värden och människors livsmiljöer borde ingå i vattenmyndigheternas referensgrupper.

Piteå kommun önskar se samverkan mellan kommunernas VA-tjänstemän och myndigheter, miljöjurister, kommunpolitiker och styrande tjänstemän. Om det endast är kommunernas vattentjänstemän som samverkar ger det enligt Piteå kommun ett sämre resultat. Transportstyrelsen menar att de ofta glöms bort i vattenförvaltningssammanhang och efterlyser en mer regelbunden dialog för att hitta gemensamma beröringspunkter. Åby- Byske- Kågeälvensvattenråd påpekar vikten av samverkan mellan kommuner, länsstyrelser, myndigheter och andra intressenter för en förbättrad vattenförvaltning och för att undvika påverkan på grund- och dricksvatten.

Pajala kommun påpekar vikten av politisk förankring, för att politiker ska bli medvetna om vad kommuner förväntas efterleva, hur och vilka konsekvenser det kan ha.

SGI vill delta i frågeställningar och bidra med kunskap när det gäller ras, skred och erosion i vattendrag, exempelvis för att utveckla metoder och bedömningar av erosion och sedimentflöden.

Kalix kommun lyfter att en övergripande myndighet, till exempel länsstyrelsen bör driva prioriterade åtgärder och samverka/ställa krav på övriga aktörer. Även Skellefteå kommun betonar vikten av prioritering av åtgärder. SKR tillägger att kommuner och länsstyrelser borde ha möjlighet att prioritera åtgärder utifrån lokal kunskap om enskilda vattenförekomster.

Länsstyrelsen i Västerbottens län pekar på att det behövs en direktivöverskridande samverkan, till exempel mellan vattendirektivet och havsmiljödirektivet och ser att vattenmyndigheterna behöver samverka mer med HaV i dessa frågor. Även HaV poängterar att genomförandet av havsmiljödirektivet är direkt beroende av att åtgärder genomförs inom områden som rinner till kust och hav. Det är därför extra viktigt med ett nedströms-/uppströmsperspektiv.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) efterfrågar mer samverkan mellan vattendirektivet och översvämningdirektivet samt poängterar att räddningstjänst, säkerhet och beredskap samt risk- och krishantering bör vara med som samverkande sektorer. MSB efterfrågar även en bättre samverkan mellan tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare för att skapa en gemensam målbild samt ge en bättre förståelse för miljö kvalitetsnormer och vilka förväntningar som finns.

Lantmäteriet föreslår att olika samverkansformer, såsom geodatasamverkan skulle kunna vara viktiga delar för vattenförvaltningsarbetet. Umeå kommun anser att det ska tas tydlig hänsyn till art- och habitatdirektivet och ser en fördel med att det sker i samverkan med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Umeå Universitet.

Kommentar

Vattenmyndigheten tar till sig synpunkterna om vilka ytterligare aktörer som borde göras delaktiga i vattenförvaltningsarbetet. Vi håller med om att SGI och Transportstyrelsen behöver involveras tydligare än idag. Målsättningen är att

båda dessa myndigheter deltar i dialogen inför det kommande åtgärdsprogrammet.

3.4.3.2 Förbättrad samverkan mellan nationella myndigheter och länsstyrelser

Flera samrådsinstanser lyfter att samverkan mellan nationella myndigheter behöver förbättras och att roller och ansvar behöver förtydligas. Bland annat efterlyser SGU ett förtydligande av ansvar i myndighetsöverskridande frågor, exempelvis dricksvattenfrågor.

En förutsättning för att arbetet med att nå normerna ska bli effektivt och trovärdigt, är enligt Länsstyrelsen i Västerbottens län en god samverkan och gemensam målbild mellan nationella och regionala myndigheter samt lokala aktörer.

HaV påpekar att det är av stor vikt att åtgärder planeras, samordnas och förankras inom avrinningsområden för att uppnå största effekt. SMHI bedömer att det krävs en samverkans- och finansieringsmodell med avrinningsområdesperspektiv, vilken skulle kunna utformas med markavvattningsföretag som mall (markägare som får nytta av ett dike på någon annans mark ska delfinansiera diket). Samma metod skulle enligt SMHI kunna användas för finansiering av åtgärder, dvs. en åtgärd uppströms skulle kunna delfinansieras av fastighetsägare/aktörer nedströms.

Skellefteå kommun lyfter att det är viktigt med regional samverkan mellan länsstyrelser, vattenmyndigheter och vattenråd. Pajala kommun tycker att det behövs samverkansgrupper mellan länsstyrelser, kommuner och verksamhetsutövare för att få en ökad dialog och förståelse för åtgärder.

Kammarkollegiet har ställt frågan vad samverkan skall leda till och vill skilja på prat och processföring. De efterfrågar mer vägledningsdokument som bygger på EU:s tolkningar, istället för tolkningar från nationella myndigheter.

SKR poängterar att idag bedrivs olika frågor i separata stuprör vilket försvårar arbetet med vattenfrågor. De anser att arbetet med dricksvatten, vattenförvaltning, vattenbrist och klimatarbetet behöver samordnas bättre.

Kommentar

Vattenmyndigheten instämmer i att det är viktigt med en helhetssyn på vattenfrågorna och att ansvarsfördelningen måste vara tydlig mellan de aktörer som berörs. Samordning och samverkan mellan dessa aktörer är central för att arbetet ska fungera. Vattenmyndigheterna har tillsammans med andra berörda myndigheter utvecklat plattformar för samverkan och samordning av vattenförvaltningsarbetet, både på tjänstemannanivå och på chefsnivå. Vi upplever att dessa samverkansformer fungerar bra och har satt sig inom organisationerna, samt att dialogen ständigt utvecklas i positiv riktning. Vattenmyndigheterna har också utvecklat dialogen med åtgärdsmyndigheterna till att bli mer regelbunden och omfatta både återkoppling på genomfört arbete och utveckling av åtgärdsprogrammet. Dialogen har även påbörjats i ett tidigare skede än i föregående förvaltningscykel.

Vi behöver fortsätta att anpassa samverkan på nationell nivå och involvera fler aktörer vid behov. Vattenmyndighetens bedömning är dock att det framförallt är

samverkan och dialog på regional och lokal nivå som behöver prioriteras de närmaste åren, se [3.4.3.3 Lokal samverkan](#)

3.4.3.3 Lokal samverkan

Flera instanser anser att det är viktigt att det förs dialog med lokala aktörer. Länsstyrelsen i Västerbottens län lyfter vattenrådets viktiga roll som en sammanhållande kraft inom avrinningsområdena. Malå kommun och Bodens kommun tycker att tanken med vattenråden är bra och att de är bra plattformar för samverkan, men att det kan vara svårt att uppehålla intresset på längre sikt. Detta försvåras ytterligare i stora avrinningsområden.

Finsk-svenska Gränsälvscommissionen påpekar att lokalt förankrade aktörer, fiskeområden och byaföreningar behöver vara aktiva i dialogen. De påpekar även att samrådsmaterialet borde finnas på finska och finska myndigheter borde inkluderas i sändlistan.

Som mindre kommun tycker Älvsbyns kommun att det behövs samverkan med så många parter som möjligt både på kommunal och regional nivå. De efterfrågar regelbunden kontakt med de närliggande kommunerna i länet, exempelvis i form av kvartalsvisa online-möten. Luleå kommun tycker att det är viktigt med samverkan inom de kommunala organisationerna. Detta för att kunna lyfta vattenfrågor till den övergripande verksamhetsplaneringen, arbeta mer effektivt med vattenförvaltning och för att samköra så mycket som möjligt.

Kommentar

Vattenmyndigheten instämmer i att det är viktigt med en helhetssyn på vattenfrågorna och att ansvarsfördelningen måste vara tydlig mellan de aktörer som berörs. Samordning och samverkan mellan alla inblandade aktörer är central för att arbetet ska fungera. Vattenmyndigheterna har tillsammans med andra berörda myndigheter utvecklat plattformar för samverkan och samordning av vattenförvaltningsarbetet, både på tjänstemannanivå och på chefsnivå. Vi upplever att dessa samverkansformer fungerar bra och har satt sig inom organisationerna. Vattenmyndigheterna har också utvecklat dialogen med åtgärdsmyndigheter och kommuner till att bli mer regelbunden och omfatta både återkoppling på genomfört arbete och utveckling av åtgärdsprogrammet. Dialogen har även påbörjats i ett tidigare skede än i föregående förvaltningscykel. För att stärka den lokala samverkan anordnade vattenmyndigheterna bland annat en särskild workshop i januari 2020. Workshopen var riktad till kommunala tjänstemän över hela landet och åtgärdsprogrammet var i fokus för dialogen som fördes.

Vi behöver fortsätta att anpassa samverkan på nationell nivå och involvera fler aktörer vid behov. Vattenmyndighetens bedömning är dock att det framförallt är samverkan och dialog på regional och lokal nivå som behöver prioriteras de närmaste åren. Vattenmyndigheten planerar därför för särskilda insatser och möten på regional och kommunal nivå, dels under samrådet som pågår mellan den 1 november 2020 och den 31 mars 2021, och dels efter beslut i december 2021. Insatserna syftar särskilt till att förankra och föra dialog kring det nya åtgärdsprogrammet för cykel 2021-2027 hos regionala och lokala aktörer.

3.4.4 Hur kan kommande åtgärdsprogram förbättras för att vara mer användbart i ert arbete?

3.4.4.1 Övergripande synpunkter

HaV betonar i sitt svar att vattenmyndigheterna behöver vara tydliga med att det kommande åtgärdsprogrammet är ett arbete som vilar på genomförandet av åtgärdsprogram 2016–2021 och inte ge bilden av att allt arbete ska göras om från start. HaV lyfter också vikten av att åtgärder planeras, samordnas och förankras inom avrinningsområdet för att uppnå störst effekt. De lyfter också att det är viktigt att vattenmyndigheterna kommunicerar ut effekten av redan genomförda åtgärder i åtgärdsprogrammet 2016–2021 och utifrån det lyfter fram vilka områden som behöver förstärkas i det kommande åtgärdsarbetet.

Kemikalieinspektionen anser att kommande åtgärdsprogram kan förbättras genom en utökad och tidig dialog med andra berörda myndigheter under arbetet med formuleringar av nya åtgärder. Umeå kommun och Åby-, Kåge- och Byskeälvs vattenråd menar att det bör finnas en tydlighet kring ansvarsfördelning och uppföljning av åtgärdsprogrammen.

Flera instanser menar att det kan finnas en vinst i att visa på goda exempel av åtgärder som lyckats, samt att definiera hur kommuner, verksamheter och fastighetsägare kan uppfylla sina skyldigheter, det vill säga vilka åtgärder som behöver vidtas för att påvisa att verksamheten bidrar till de mål som sätts i åtgärdsprogrammet.

Norra Skogsägarna anser att det skulle finnas ett värde i att visa genomförda åtgärder som lyckats att minska påverkan på vatten, som inspiration andra kan lära av. Skellefteå Kraft anser att myndigheter behöver tydligare redovisa vilken påverkan de åtgärder som avses genomföras regionalt får på nationella samhällsvärden. Länsstyrelsen i Norrbotten föreslår att det ska finnas exempel på prioriteringsordningar för olika tillsynsområden. Exempelvis var och hur kommunerna kan planera tillsyn av små avlopp.

Länsstyrelsen i Norrbotten ser att dialogen med åtgärdsmyndigheterna ger en bra förankring av arbetet, men poängterar samtidigt att det finns behov av att underlätta för åtgärdsmyndigheterna att hitta sina åtgärder i åtgärdsprogrammet.

Kommentar

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för 2021–2027 kommer att utgå från det nu gällande åtgärdsprogrammet och fokusera på de delar som behöver förstärkas. Dialog och samverkan med såväl nuvarande som potentiella nya åtgärdsmyndigheter har påbörjats och vattenmyndigheterna bedömer att kommande förslag till åtgärdsprogram kommer att vara väl förankrat hos berörda myndigheter. Vattenmyndigheterna har även en dialog om åtgärder riktade till kommunerna. Bland annat genomfördes en workshop med fokus på kommande åtgärdsprogram i slutet av januari 2020. Ett 30-tal representanter från kommuner från Helsingborg i söder till Kiruna i norr deltog i diskussioner om hur kommande åtgärder riktade till kommunerna ska utformas.

Vattenmyndigheten instämmer i att det behövs samverkan och förankring inom respektive avrinningsområde för att åtgärdsarbetet ska bli effektivt. Här har framförallt länsstyrelser och kommuner ett viktigt arbete att samordna sig med

närliggande län och kommuner. Se vidare under [3.4.4.1 Regionalt anpassade åtgärdsprogram](#).

Vattenmyndigheten noterar önskemålen om en beskrivning i åtgärdsprogrammet hur det berör kommunerna i deras roll som fastighetsägare och verksamhetsutövare. Dock får vi inte rikta åtgärder till myndigheter eller kommuner annat än i deras roll som myndighetsutövare. Detta klargjordes tydligt i Regeringens prövning av vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram för 2015–2021. Åtgärder kan heller inte riktas mot privata verksamhetsutövare eller fastighetsägare, utan får endast riktas mot myndigheter och kommuner enligt gällande lagstiftning.

3.4.4.2 Regionalt anpassade åtgärdsprogram

Vattenmyndigheten frågade i samrådsdokumentet om samrådsinstanserna anser att åtgärdsprogrammet borde göras mer regionalt anpassat. Det vill säga om varje län eller grupper av kommuner ska få egna åtgärder, som är anpassade efter de utmaningar som finns inom aktuella avrinningsområden och vattenförekomster för att följa miljö kvalitetsnormerna.

Svaren på denna fråga varierar. Vissa aktörer, bland andra Bodens kommun, Kalix kommun och Älvsbyns kommun menar att ett mer regionalt anpassat åtgärdsprogram skulle underlätta vattenarbetet för kommunerna. Bodens kommun lyfter att skogens påverkan bör få ett större fokus i kommande åtgärdsprogram. Åby-Byske-Kåge älvars vattenråd anser också att åtgärdsprogrammet ska vara mer regionalt anpassat för att göra störst nytta.

SKR anser att kommunerna behöver involveras mer i vattenförvaltningsarbetet. SKR menar att kommunerna ska ha möjlighet att prioritera de åtgärder som bedöms viktigast för god vattenkvalitet utifrån den lokala kunskapen om enskilda vattenförekomster.

Länsstyrelserna i Norrbottens län och Västerbottens län belyser vikten av förankringen av åtgärdsprogrammet. Länsstyrelsen i Västerbottens län menar att mer regionalt anpassade åtgärdsprogram kan ta bättre hänsyn till de faktiska förutsättningar, utmaningar och möjligheter som finns inom olika län och kommuner. Regionala åtgärdsprogram kan bidra till att motiveringstexterna kan användas som stöd för prioritering av åtgärdsarbetet och även öka förståelsen och engagemanget när beskrivningar bygger på regionala exempel och utmaningar.

Åby-Byske-Kåge älvars vattenråd efterlyser tydliga mätbara mål som går att följa upp för olika vattenområden. Flera parter menar också att ett mer preciserat åtgärdsprogram sannolikt skulle öka åtgärdstakten. Andra instanser, såsom Kammarkollegiet anser att åtgärderna bör vara likalydande för alla kommuner och länsstyrelser. Kammarkollegiet menar att kommunerna behöver en tydlig ordningsföljd mellan sina åtgärder, för att vattenförvaltningsarbetet ska förstås av de politiska beslutsfattarna. Kammarkollegiet anser att åtgärder som krävs enligt EU-rätten ska ha tydligt fokus och myndigheter behöver tydligare krav på att driva samordnade prövningar och effektiv tillsyn med villkorsöversyn.

Älvsbyns kommun lyfter att regional anpassning inte behövs eftersom kommuners ansvarsområden är samma över landet och menar att det handlar mer om att prioritera efter lokala förutsättningar, än att det ska vara olika åtgärder.

Även om synpunkterna varierar angående regional anpassning av själva åtgärdsprogrammet är det tydligt att det finns ett behov av underlag på mer lokal nivå som konkretiserar vad respektive aktör behöver göra.

Flera kommuner önskar att få en uppskattning av hur åtgärdsbehovet är beräknat per kommun och/eller vattenförekomst. Instanserna menar att det skulle tydliggöra vad kommunen behöver göra och att det skulle underlätta kommunikationen mellan kommuner inom samma avrinningsområde.

I samrådsdokumentet lyftes också möjligheten att ställa krav på att alla kommuner ska ta fram lokala åtgärdsprogram. Även i denna fråga är responsen varierande. Svaren visar tydligt att det finns ett behov av att konkretisera och specificera vilka åtgärder kommunerna behöver göra. Däremot framkommer olika synpunkter på hur detta ska göras. Enstaka kommuner i vattendistriktet har redan lokala åtgärdsprogram som grund för sitt vattenförvaltningsarbete. Samtidigt som andra kommuner konstaterar att de inte har varken kompetens eller resurser för att ta fram egna lokala åtgärdsprogram. En del kommuner menar att underlagen inte är tillräckligt konkreta och inte tillräckligt uppdaterade för att utgöra underlag för lokala åtgärder.

Kommentar

Vattenmyndigheterna har i arbetet med kommande åtgärdsprogram sett över i hur stor utsträckning det är relevant att anpassa åtgärdsprogrammet till regionala och lokala förhållanden. Vattenmyndigheterna har, delvis parallellt med samrådet, arbetat fram en målbild för det reviderade åtgärdsprogrammet som ska samrådas under 1 november 2020 till 31 mars 2021. Målbilden anger att det tydligt ska framgå av åtgärdsprogrammet vilka åtgärder som är relevanta för distriktets kommuner och länsstyrelser. Möjligheten att utveckla digitala lösningar för ett enklare sätt att tolka VISS ses också över under 2020 och kommer att testas under samrådet.

Vattenmyndigheterna ser behovet av att både tillhandahålla och utveckla underlagen till åtgärdsprogrammet. Behovet av underlag på avrinningsområdesnivå kvarstår, samtidigt som även underlag som följer olika administrativa gränser, exempelvis kommunnivå, har efterfrågats. Vi planerar därför för en flexiblare lösning till det kommande åtgärdsprogrammet, men i vilken form det blir är ännu inte definitivt bestämt.

Vattenmyndigheterna överväger även att tydliggöra samtliga myndigheters och kommuners ansvar för att konkretisera åtgärderna i åtgärdsprogrammet kopplat till deras respektive ansvarsområden, exempelvis genom en generell åtgärd i åtgärdsprogrammet.

3.4.5 Övriga synpunkter om vattenförvaltning?

Även om flertalet instanser tycker att de viktigaste frågorna finns med i samrådsdokumentet så är det några som saknar specifika frågor. Många instanser har dessutom utvecklat och beskrivit de frågor som lyfts i dokumentet mer i detalj, och utifrån sina perspektiv. Nedan redovisas en del av de frågor som lyfts särskilt av samrådsinstanserna.

3.4.5.1 Vattenkraft och kraftigt modifierade vatten

Några samrådsinstanser tycker att vattenmyndigheterna borde lyfta arbetet med att fastställa KMV och fastställa normer kopplade till dessa, som en prioriterad fråga.

Energimyndigheten anser att det är viktigt att vattenmyndigheterna prioriterar översyn och uppdatering av miljö kvalitetsnormer kopplade till KMV och beslut om undantag i form av mindre stränga krav. Energimyndigheten anser att det är viktigt att detta prioriteras, framförallt i anslutning till klass 1 vattenkraftverk. Energimyndigheten ser också problem i att vattenmyndigheterna i många fall valt att inte förklara några KMV och/eller besluta om undantag i form av mindre stränga krav i anslutning till Natura 2000-områden och menar att detta kan leda till att 4 kap 3 §

Vattenförvaltningsförordningen inte följs. Energimyndigheten anser också att om vattenförekomster som är påverkade av klass 1 vattenkraftverk får miljö kvalitetsnormen god ekologisk status kan det leda till en alltför stor påverkan på vattenkraftens reglerförmåga. Energimyndigheten efterlyser även tydligare underlag och vägledning kring normsättning i Natura 2000-områden och trycker på att vattenmyndigheterna behöver prioritera denna problematik i vattenförvaltningsarbetet.

Svensk vattenkraftförening, Vattenhistoriskt nätverk och Sveriges hembygdsförbund menar att vattenmyndigheterna fullt ut måste nyttja EU-rättens möjligheter till KMV-klassning och mindre stränga kvalitetskrav. Instanserna anser att det inte har gjorts fullt ut hittills, och att det går emot skrivningarna i Proposition 2017/18:243 (Vattenmiljö och vattenkraft).

Älvräddarnas samorganisation har tagit upp behovet av att restaurera och återskapa fler våtmarker och vattendrag, riva dammar, ta bort mindre vattenkraftverk och så vidare.

MSB anser att åtgärder som föreslås för att förbättra och upprätthålla vattenkvaliteten, exempelvis utrivning av dammar, bör avvägas mot översvämningens risk. MSB lyfter även att dammar har en förmåga att kvarhålla vatten i systemen, vilket är viktigt ur översvämningssynpunkt. MSB hävdar även att effektmässigt små kraftverk, sett till Sveriges elförsörjning, ändå kan bidra till att stärka den lokala krisberedskapen och förse närområdet med elektricitet.

SGI menar att klimatförändringarnas eventuella positiva effekter för vattenkraften, i form av ökad nederbörd och ökade flöden, skulle kunna möjliggöra mer miljöanpassade flöden för vattenkraften i framtiden. SGI lyfter också att vattenkraften har stor påverkan på ekosystemen, inte bara som hinder för fri passage och spridning av djur och växter i vattensystemen, utan även på erosion och sedimenttransport i vattendragen. SGI anser att kunskapen inom detta område behöver förbättras och att vattenkraftens villkor borde förses med krav på uppföljning av hydromorfologisk påverkan.

Jordbruksverket anser att det med hänsyn till behovet av bördig jordbruksmark finns motiv för att klassa ett antal vattenförekomster i jordbruksområden som kraftigt modifierade och konstaterar att vattenmyndigheterna, för att få underlag för klassningen, behöver förbättra statusklassningen av de hydromorfologiska parametrarna i vattenförekomster påverkade av jordbruk.

Riksantikvarieämbetet lyfter behovet av att förbättra kunskapsunderlaget om vattenanknutna kulturmiljöer för att möjliggöra bedömningar om KMV bör tillämpas även för sådana, kopplat till miljön i stort enligt förutsättningarna i vattenförvaltningsförordningen.

SKR välkomnar att urbana vatten ska kunna förklaras som KMV.

Kommentar

Vattenmyndigheten instämmer i att arbetet med kraftigt modifierade vattenförekomster och normsättning är prioriterat. Inom ramen för det regeringsuppdrag som vattenmyndigheterna fick i 2017 års regleringsbrev har vattenmyndigheterna gemensamt arbetat med översyn av förutsättningarna för att förklara fler vattenförekomster som kraftigt modifierade eller tillämpa fler undantag i form av tidsfrist eller mindre stränga krav. Som ett resultat av översynen fattade vattenmyndigheternas vattendelegationer beslut om att peka ut ett flertal vattenförekomster som kraftigt modifierade vatten 2016 och miljö kvalitetsnormer för dessa beslutades av vattendelegationen i mars 2019. Det finns även en särskild tidplan för att fortsätta arbetet med kraftigt modifierade vatten och mindre stränga krav, där bland annat den nationella prövningsplanen för vattenkraften utgör grund för prioritetsordning.

Arbetet inom regeringsuppdraget har nu övergått i den ordinarie verksamheten och kommer att återspeglas i de förslag till miljö kvalitetsnormer som tas fram under 2020 för att samrådas tillsammans med förvaltningsplan och åtgärdsprogram. Vattenmyndigheterna utreder för närvarande vilka vattenförekomster som uppfyller villkoren för att förklaras som kraftigt modifierat vatten. Samtidigt undersöks förutsättningarna för att tillämpa mindre stränga krav avseende hydromorfologisk påverkan för de av vattenförekomsterna som kommer att förbli så kallade naturliga vatten. Ett av villkoren som ska vara uppfyllt för att förklara en vattenförekomst som kraftigt modifierad eller besluta om mindre strängt kvalitetskrav är att påverkan beror på någon form av samhällsnytta som inte kan tillgodoses på annat bättre sätt. I översynen undersöks samhällsnyttorna jordbruk, transportinfrastruktur, kulturmiljö värde, urban markanvändning, försvarsmakten, energidistribution och vindkraft. Vattenmyndigheterna arbetar tillsammans med ansvariga myndigheter i dessa frågor. Det är dock ett komplicerat och tidskrävande arbete där vägledning i många fall saknas. Synpunkter på vattenmyndigheternas förslag i dessa delar kan naturligtvis i vanlig ordning lämnas under samrådsperioden som föregår beslutet. Samrådet pågår mellan den 1 november 2020 och den 31 mars 2021.

3.4.5.2 Databasen VISS

Flera instanser framför synpunkter om databasen VISS. Framförallt handlar synpunkterna om att VISS inte är tillräckligt användarvänlig, något som bland annat lyfts av Älvräddarnas samorganisation. Kammarkollegiet har påpekat att det bör finnas vakthållning på industrins egen datainsamling till VISS. Kalix kommun tycker att VISS bör tydliggöras avseende datans kvalitet och tillförlitlighet, samt att miljöövervakningen bör styras upp av övergripande myndighet. Även Piteå kommun pekar på att kvalitetssäkring av data behöver prioriteras från vattenmyndigheternas sida.

Boverket anser att det finns behov av en målgruppsanpassad utformning av VISS, exempelvis som verktyg inom fysisk planering. Boverket föreslår att kommunala planhandläggare som arbetar med den praktiska tillämpningen och Boverket själva skulle kunna medverka i ett arbete för att utveckla VISS för det syftet.

Kommentar

Det är viktigt att utveckla och förbättra informationsspridningen om hur man använder VISS. Eftersom VISS hanterar komplexa data är en utmaning att göra informationen lättillgänglig så att även användare som inte har expertkunskaper kan ta till sig innehållet. Det är främst länsstyrelserna som har ansvar för utbildningar i VISS för kommuner och vattenråd. Informationsfilmer bland annat om hur man söker i VISS finns på vattenmyndigheternas kanal på Youtube (<http://www.youtube.com/user/vattenmyndigheterna>).

Vattenmyndigheterna samarbetar med Havs- och vattenmyndigheten i arbetet med att utveckla databasen, som Havs- och vattenmyndigheten är huvudman för. Användarråd, instruktionsfilmer, ordlistor och möjlighet att ställa frågor finns som funktioner i VISS och är några sätt att öka tillgängligheten. Havs- och vattenmyndigheten ser i nuläget över hur VISS kan vidareutvecklas och samordnas med andra övervakningssystem i projektet AKVA. Samtidigt sker kontinuerlig vidareutveckling ständigt för att svara emot de krav som ställs på VISS främst som återrapporteringssystem, men också som informationsdatabas inför samråd med mera.

3.4.5.3 Klimatförändringar

Flera samrådsinstanser instämmer i Vattenmyndighetens bedömning att klimatförändringarna och dess effekter är en högt prioriterad fråga i vattenarbetet. Skellefteå kommun har ställt frågan på vilket sätt vattenförvaltningsarbetet skulle kunna bidra till lägre utsläpp av koldioxid till atmosfären, istället för att endast minska effekterna av en global uppvärmning?

Älvsbyns kommun anser att det är ett komplext arbete då det endast finns teorier om vad som kan förväntas i framtiden på grund av klimatförändringarna. De tycker att det är viktigt med ett förebyggande arbete för att främja vattenförekomster och att utföra åtgärder för att förbättra nuläget, samtidigt som man blickar framåt.

SMHI efterlyser mer systematiska metoder för att synliggöra frågan i åtgärdsplaneringen och menar att effekten för varje enskild åtgärd bör bedömas i förhållande till ett förändrat klimat innan åtgärden genomförs, för att undvika felsatsningar.

Älvräddarnas samorganisation lyfter bland annat att klimatförändringarna kan orsaka stora påfrestningar på vattenekosystemen, till exempel finns det flera fiskarter som inte mår bra av förhöjda vattentemperaturer. SGI menar att klimatförändringarna kan påverka förutsättningarna för ras, skred och erosion och leda till ökad föroreningsspridning.

Flera instanser berör också kopplingen mellan klimatförändringarnas effekter och riskerna för ökad förorening av vatten. Kemikalieinspektionen konstaterar bland annat att översvämning och ett ökat vattenflöde genom förorenade områden kommer att innebära risk för ökad spridning av farliga ämnen från sådana områden. Kemikalieinspektionen lyfter också att ökad nederbörd och kraftiga skyfall kommer att leda till ökad brädning av orenat avloppsvatten och dagvatten och att klimatförändringarna kan leda till ökat behov av att förebygga och bekämpa andra organismer än de som vi har att bekämpa idag.

Kommentar

Vattenmyndigheten konstaterar att samrådssynpunkterna går i linje med det vi har identifierat som särskilda utmaningar kopplat till klimatförändringarna.

Vattenmyndigheten ser att problemen med klimatförändringar med torka och översvämningar som följd behöver vävas in i arbetet med åtgärdsprogrammet. Genomförandet av styrmedelsåtgärderna i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram kommer att beskrivas med hänsyn till klimatförändringarna. Gällande erosionsrisken har vattenmyndigheterna som uppdrag att tillgängliggöra de nya erosionsriskkartor som har tagits fram av SLU på uppdrag av Jordbruksverket. Vattenmyndigheterna deltar även i Sveriges klimatanpassningsarbete, bland annat genom deltagande i Klimatanpassningsrådet.

3.4.5.4 Vattenförsörjning och grundvatten

Många instanser anser att frågor kopplade till vattenförsörjning bör prioriteras högt i vattenarbetet. Flera lyfter detta som extra viktigt med tanke på att vattenbrist bedöms bli ett allt större problem som en konsekvens av klimatförändringarna.

Älvsbyns kommun anser att förutsättningarna för vattenbrist inte är lika i hela landet. Norrut kan det förväntas mer nederbörd och det finns relativt god vattentillgång.

SGU menar att prioritering av grundvattenfrågor bör göras och belyser särskilt vikten av att risken för förorening är i fokus. De tycker att vattenförvaltningsarbetet fortfarande tycks vara mer fokuserat på ytvatten. SGU pekar även på att det behövs åtgärdsfinansiering för grundvatten och att åtgärder för grundvatten alltid bör ske förebyggande, nära källan.

Boverket menar att erfarenheter från somrarna 2015, 2017 och 2018 visar att det i många kommuner inte finns tillräckliga marginaler inom vattenförsörjningen och ser ett behov av ökat stöd, vägledning och utvecklade planeringsunderlag på avrinningsområdesnivå. Boverket lyfter också att det bör utvecklas starkare incitament för olika aktörer att spara vatten, inom både kommunal och enskild vattenförsörjning. Boverket menar också att det behövs bättre uppföljning av faktiska uttag för olika aktörer som beviljats tillstånd för vattenuttag.

Kommentar

Vattenmyndigheten noterar att samrådsinstanserna instämmer i bedömningen att vattenförsörjning och skydd av dricksvatten hör till de högst prioriterade vattenfrågorna i distriktet. I likhet med SGU anser Vattenmyndigheten att det förebyggande arbetet är särskilt viktigt för att minimera riskerna och förhindra försämring av råvattnet nu och för framtiden. Det har varit utgångspunkten när åtgärder för skydd av dricksvatten arbetades fram inom åtgärdsprogrammet 2016–2021. Enligt åtgärdsprogrammet behövs en rad olika verktyg för att säkerställa dricksvattenförsörjningen, bland annat uppdaterade vattenskyddsområden, regelbunden och systematisk tillsyn av vattenskyddet, tillstånd till vattenuttag för kommunala vattentäkter och strategisk planering av dricksvattenresurserna genom bland annat regionala vattenförsörjningsplaner.

I vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021 finns flera åtgärder som handlar om regionala vattenförsörjningsplaner, bland annat länsstyrelsernas

åtgärd 4 d, där det framgår att länsstyrelserna behöver utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna.

Angående saneringsåtgärder i grundvatten ger vattendirektivet och svensk lagstiftning möjlighet att tillämpa undantag om det finns rimliga skäl till det, till exempel att det är tekniskt omöjligt.

4 Bilaga 1 Instanser som har svarat

Nedan listas de instanser som skriftligen har besvarat inbjudan till samrådet. Instanser märkta med * har meddelat att de inte lämnar några synpunkter.

Instanser	
Arjeplogs kommun	Riksantikvarieämbetet (RAÄ)
Bodens kommun	Robertsfors kommun
Boliden	Sveriges geologiska undersökningar (SGU)
Boverket	Sjöfartsverket
Energimyndigheten	Skellefteå kommun
Folkhälsomyndigheten*	Skellefteå Kraft
Försvarsmakten*	Skogsstyrelsen
Gränsälvscommissionen	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
Haparanda kommun	SSAB*
Havs- och vattenmyndigheten (HaV)	Statens geotekniska institut (SGI)
Hembygdsförbundet	Svensk Vattenkraftförening (SVAF)
Jordbruksverket	Sveriges Fiskevattenägareförbund
Kalix kommun	Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
Kammarkollegiet	Trafikverket Region Nord
Kemikalieinspektionen	Transportstyrelsen
Kustbevakningen*	Umeå kommun
Lantbrukarnas Riksförbund	Vattenhistoriskt Nätverk
Lantmäteriet	Vindelns kommun
Luleå kommun	Vattenvårdsområde 3 Kalix- och Töreälvens vattenråd
Länsstyrelsen i Norrbottens län	Vattenvårdsområde 7 Åby-Byske-Kåge älvars vattenråd
Länsstyrelsen i Västerbottens län	Vännäs kommun
Malå kommun	Älvräddarna Robertsfors
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)	Älvräddarna samorganisation
Naturvårdsverket*	Älvsbyns kommun
Norra Skogsägarna	
Pajala kommun	
Piteå kommun	

Vattenmyndigheten Bottenvikens vattendistrikt

Växel 010-225 50 00

www.vattenmyndigheterna.se

Länsstyrelsen Norrbottens län

971 86 Luleå

Växel 010-225 50 00

www.lansstyrelsen.se/norrboten

Länsstyrelserna